

דף תרגול: שלושה אחים, שלוש דרכים – זרמים ביהדות במאה ה-19

מהדורה למורה עולים חדשים

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להסביר את הרקע להיווצרות הזרמים ביהדות במאה ה-19
- להציג את עמדות הזרמים השונים ביחס להלכה ולשינויים
- להשוות בין הזרמים ולזהות את המשותף ביניהם

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנה בסיסית

1. ב – בהמבורג
2. ג – אין לשנות דבר - 'חדש אסור מן התורה'
3. ב – תורה עם דרך ארץ
4. ג – הרב זכריה פרנקל
5. ב – השמיטה תפילות על שיבת ציון
6. ג – בפרנקפורט

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – היו תגובות שונות - רפורמה, אורתודוקסיה וניאו-אורתודוקסיה, לא רק עזיבה
2. נכון – כך מוצג בסרטון - מתוך רצון להשתלב
3. לא נכון – החתם סופר התנגד לכל שינוי - 'חדש אסור מן התורה'
4. נכון – זהו עקרון 'תורה עם דרך ארץ'
5. לא נכון – הוא שמר על ההלכה לצד מחקר היסטורי שלה
6. נכון – כך מצוין בתאריכי השיעור

חלק ג' – השלמת מילים

1. המבורג
2. חדש אסור מן התורה
3. דרך ארץ
4. ההיסטורי-פוזיטיבי
5. נפרדות
6. צפון

חלק ד' – התאמה - זרמים ומאפיינים

1 – ג (השמטת תפילות על שיבת ציון)
2 – ו (חדש אסור מן התורה)
3 – ד (תורה עם דרך ארץ)
4 – ב (מחקר היסטורי של ההלכה)
5 – א (פרשבורג)
6 – ה (פרנקפורט)

חלק ה' – שאלות פתוחות

1. שינוי שפת התפילה לגרמנית והכנסת עוגב; השמטת תפילות על שיבת ציון. המטרה היתה להתאים את היהדות לחיים המודרניים ולסייע בהשתלבות בחברה
2. הוא חשש שהן יובילו להתבוללות ולהתרחקות מהכמיהה לארץ ישראל ומהמסורת
3. שניהם שמרו על ההלכה במלואה; אך הרב הירש ראה באמנציפציה הזדמנות ושילב לימודי חול, בעוד החתם סופר התנגד לכל שינוי

חלק ו' – משימת חשיבה

1. יש לכלול: עמדת הרפורמה (שינויים בתפילה, השמטת שיבת ציון) עם שתי דוגמאות; עמדת הניאו-אורתודוקסיה (שמירת הלכה מלאה עם לימודי חול) עם שתי דוגמאות; הסבר הבדל ברור - למשל היחס לשינוי בהלכה עצמה
2. התשובה תתייחס לכך שלמרות חילוקי הדעות, המשפחה (והעם) נשארת מאוחדת; ניתן לקשר למסר של כבוד הדדי בין יהודים בעלי השקפות שונות גם כיום

כרטיס יציאה – מה לחפש

- הרב שמשון רפאל הירש; 'תורה עם דרך ארץ'
- חשש מהתבוללות והתרחקות מהכמיהה לארץ ישראל/מהמסורת
- המשפחה/העם נשארים מאוחדים למרות הדרכים השונות; שמירה על זהות יהודית בדרכים שונות

טיפים להפעלה:

- מומלץ להתחיל עם פעילות 'המזוודה' כדי לעורר דיון על מה חשוב לשמר ומה אפשר לשנות
- כדאי לחלק את התלמידים לקבוצות למשימת מיון הכרטיסים לפני המעבר לשאלות הכתובות
- יש להדגיש את המסר המשותף בסוף - שלמרות המחלוקות, נשארה אחדות משפחתית/עממית

דף תרגול: שלושה אחים, שלוש דרכים – זרמים ביהדות במאה ה-19

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

במאה ה-19 יהודים בגרמניה קיבלו זכויות וקיבלו השכלה חדשה. הם שאלו: איך להיות יהודים בעולם חדש? נוצרו תשובות שונות - זרמים שונים ביהדות.

מילון קטן:

רפורמה	זרם שערך שינויים בתפילה ובבית הכנסת כדי להתאים ליהדות לחיים המודרניים
אורתודוקסיה	זרם שדבק בהלכה והתנגד לכל שינוי, בהנהגת החתם סופר
ניאו-אורתודוקסיה	זרם ששמר הלכה מלאה לצד לימודי חול, בהנהגת הרב הירש
תורה עם דרך ארץ	עקרון של הרב הירש - שילוב שמירת מצוות עם השכלה כללית
הזרם ההיסטורי-פוזיטיבי	זרם שהכיר בהתפתחות ההיסטורית של ההלכה, בהנהגת הרב פרנקל
בדלנות	הקמת קהילות אורתודוקסיות נפרדות מהקהילה הכללית
אמנציפציה	קבלת זכויות אזרח שוות ליהודים במדינות אירופה

1 חלק א' – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איפה נפתח בית הכנסת הרפורמי הראשון?

א) בפרשבורג ב) בהמבורג ג) בפרנקפורט ד) בברסלאו

2. מה חשב החתם סופר על שינויים?

א) יש לשנות הכול ב) שינויים קטנים מותרים ג) אין לשנות דבר - 'חדש אסור מן התורה'

ד) רק שינויים בתפילה מותרים

3. מה שם השיטה של הרב הירש?

א) חכמת ישראל ב) תורה עם דרך ארץ ג) תורה ועבודה ד) שיבת ציון

4. מי הקים את הזרם ההיסטורי-פוזיטיבי?

א) החתם סופר ב) הרב הירש ג) הרב זכריה פרנקל ד) אין מנהיג ידוע

5. מה שינתה הרפורמה בתפילה?

א) הוסיפה תפילות על שיבת ציון ב) השמיטה תפילות על שיבת ציון ג) הוסיפה תפילות בעברית בלבד

ד) לא שינתה דבר

6. באיזו עיר פעל הרב הירש?

א) בהמבורג ב) בברסלאו ג) בפרנקפורט ד) בפרשבורג

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	כל היהודים שנחשפו להשכלה עזבו את היהדות	☐	☐
2	הרפורמה השמיטה מן התפילה בקשות על שיבת ציון	☐	☐
3	החתם סופר תמך בשינויים בבית הכנסת	☐	☐
4	הרב הירש שילב בבית הספר שלו לימודי קודש וחול	☐	☐
5	הזרם ההיסטורי-פוזיטיבי התעלם לגמרי מההלכה	☐	☐
6	בית המדרש לרבנים בברסלאו נפתח בשנת 1854	☐	☐

3 חלק ג' – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. בית הכנסת הרפורמי 'היכל' נחנך ב _____ בשנת 1818

2. החתם סופר אמר שהביטוי ' _____ ' אוסר לשנות ממנהגי ישראל

3. שיטתו של הרב הירש נקראת 'תורה עם _____ '

4. הרב זכריה פרנקל הנהיג את הזרם _____

5. קהילות אורתודוקסיות שפרשו מהקהילה הכללית נקראות קהילות _____

6. הרב הירש פרסם את 'אגרות _____ ' בשנת 1836

4 חלק ד' – התאמה – זרמים ומאפיינים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. רפורמה	___	**א.** פרשבורג
2. אורתודוקסיה	___	**ב.** מחקר היסטורי של ההלכה
3. ניאו-אורתודוקסיה	___	**ג.** השמטת תפילות על שיבת ציון
4. הזרם ההיסטורי-פוזיטיבי	___	**ד.** תורה עם דרך ארץ
5. החתם סופר	___	**ה.** פרנקפורט
6. הרב הירש	___	**ו.** חדש אסור מן התורה

5 חלק ה' – שאלות פתוחות

ענו בקצרה.

1. ציינו שני שינויים שערכה הרפורמה והסבירו את מטרתם

2. הסבירו מדוע התנגד החתם סופר לאמנציפציה ולהשכלה

3. במה הסכים הרב הירש עם החתם סופר ובמה חלק עליו?

6 חלק ו' – משימת חשיבה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. הציגו את עמדת הרפורמה ואת עמדת הניאו-אורתודוקסיה ביחס לאתגרי האמנציפציה וההשכלה, והסבירו הבדל אחד ביניהן

2. מה מלמדת סצנת שולחן השבת בסוף הסרטון על היחסים בין הזרמים? האם יש בה מסר גם לימינו?

כרטיס יציאה

מי היה מנהיג הניאו-אורתודוקסיה ומה הייתה סיסמתו?

מה היה אחד החששות של החתם סופר מן האמנציפציה?

ציינו דבר אחד המשותף לכל הזרמים למרות חילוקי הדעות ביניהם

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀